

VISIETEKST

ATELIER VOOR KINDEREN/MENSEN

MET EEN PSYCHISCHE KWETSBAARHEID

Lieselot Derveaux – Pedagogisch coördinator AHA!

10/10/2019

1. EEN ATELIER VOOR STUDENTEN MET EEN PSYCHISCHE KWETSBAARHEID.

De wetenschap twijfelt er niet aan: kunst draagt bij aan de gezondheid en het welzijn van cliënten met psychische zorgen.

Het luidt al langer dat er een brug moet worden gebouwd tussen de hoge muren van de psychiatrie of de praktijk van de psycholoog en de laagdrempeligere kunstinstellingen of academies.

De Academie Harelbeke Anders staat, met haar Artistiek Pedagogisch Project, voor een academie die openstaat voor iedereen die kunst wil beoefenen, staat voor het kijken en vormen van de 'Unieke ik' ofwel de hoogstpersoonlijke behoefte, nood van elk uniek mens om kunst te beoefenen en hoe deze tot uiting te brengen met het medium 'Beeldende en audiovisuele kunst'.

Een aantal casussen passeerden de voorbije jaren op AHA! en leidden tot het idee dat er nog efficiënter kan worden ingespeeld op het vormen van deze 'Unieke ik' net voor die studenten - die ondanks de vele inspanningen binnen het zorgbeleid van de academie - toch nog afhaken.

Concreet en recent voorbeeld: Een autistische jongen van 9 jaar die terecht komt in een, voor hem, onveilige onveilig klimaat – hoofdzakelijk met als oorzaak de omvangrijke groepsgrootte.

2. DE TOEKOMSTVISIE VOOR EEN ATELIER VOOR STUDENTEN MET EEN PSYCHISCHE KWETSBAARHEID.

De toekomstvisie van AHA! bestaat er uit om op zoek te gaan naar extra middelen om enkele ateliers vorm te geven die tegemoet komen aan deze maar ook andere vormen van problematieken. Door de integratie van een kleinere ateliergroep met een iets meer 'gespecialiseerde/opgeleide artistieke docent' dan de doorsnee docent aan het hoofd van het atelier.

Hoe ziet dit atelier eruit?

Dit atelier is enkel geïndiceerd met een beperkte groep studenten (maximum 6) en onder begeleiding van een creatief therapeut met de nodige bekwaamheidsbewijzen om te doceren aan de Academie Harelbeke Anders!.

De naam voor dit atelier?

De naam staat nog niet vast maar zal in team-verband bepaald worden passende bij de studenten met de nadruk op inhoudelijke diversiteit maar met het accent op gelijkheid wanneer het over de AHA!-student gaat (= iedereen is welkom op de AHA!).

Hoe wordt dit atelier opgestart?

Het voorstel is om eerst een proefjaar te nemen waarbij in kortere periodes wordt gewerkt en niet onmiddellijk een volledig academiejaar. Namelijk: 8 sessies (1 sessie per week).

Idealiter zouden er meerdere groepen kunnen ingericht worden verspreid over het academiejaar

opgedeeld in leeftijdsgroepen (vb. groep 1 voor kinderen van 6 tot 8 jaar – groep 2 voor kinderen van 8 tot 12 jaar).

Na het proefjaar kan worden geëvalueerd, de nodige conclusies worden genomen en worden geopteerd om het atelier op te nemen in de programmatie voor het volledige academiejaar.

Alles hangt af van de middelen die voorhanden zijn.

De toekomst van dit atelier?

De bedoeling is om dit atelier in te richten voor alle leeftijdsdoelgroepen toegelaten op Academie Harelbeke Anders (namelijk van 6 tot 106 jaar).

De Academie Harelbeke Anders! en bijgevolg ook het schoolbestuur Stad Harelbeke zou hiermee een doelgroep de kansen bieden om beeldend te werken binnen een laagdrempelige beelden en audio-visuele opleidingsomgeving.

Welke opstartmiddelen zijn er in de opstartfase nodig?

Voor het proefjaar: 2 gesubsidieerde extra lessen.

Mogelijke voorbeelden van bruggen smeden...

Een brug leggen met de Korbeel (psychiatrie voor kinderen in Kortrijk) of domein overschrijdend werken (naar analogie van de Octopusklassen) en een samenwerkingsverband aangaan met de domeinen muziek, woord en dans.

VAN WAARUIT IS BOVENSTAAND IDEE GEGROEID?

In de vroege jaren van de creatieve therapie waren het voornamelijk kunstenaars die werden aangetrokken door instellingen waar cliënten met psychische zorgen verbleven. Er bestond een, nogal vaag, idee dat receptieve en actieve kunstbeoefening goed is voor iedereen en dus ook voor deze cliënten. Ze dachten dat het kunnen genieten, produceren of uitvoeren van kunstwerken een therapeutisch effect zou hebben. Het creatieve proces werd daarbij gezien als een proces waarin de cliënt de eigen mogelijkheden in het medium ontdekt en ontwikkelt. Voorop stond dan ook de ontwikkeling van de eigen creativiteit, met aanname dat daardoor de persoonlijkheid zich ontwikkelt en de psychische ziekte afneemt. Helaas werd toen nauwelijks naar de problematiek gespecificeerd.

Uitgaan van het bovenstaande is het nog steeds een goed uitgangspunt, kunst is goed voor iedereen, maar tegenwoordig zijn de opvattingen toch minder algemeen, minder vaag en dus meer aantoonbaar. Het gaat in het beeldend werken niet enkel en alleen over de ontwikkelingen van de hele persoon, maar het gaat ook effectief over het aanpakken van de specifieke problemen. Hierin ligt het onderscheid tussen een kunstenaar (ofwel reguliere academiestudent) en persoon met een psychische kwetsbaarheid.

Een eerste duidelijke vaststelling is hier dat creatieve therapie, in tegenstelling het gewone kunstonderwijs, van mensen geen kunstenaars maakt of hier toch niet van uitgaat als doelstelling op zich. In creatieve therapie gaat het veeleer om de cliënt in staat stellen zichzelf in het medium van de beeldende kunsten uit te drukken en om hier als instelling voor een tijd en ruimte te bieden.

Er is een opvatting binnen de kunstpsychologie dat het kunstwerk vaak wordt 'gepsychologiseerd' vanuit de persoonlijkheid of psychische problematiek van de kunstenaar/cliënt. Dit betekent dus dat de kunstenaar door het scheppen van kunst op symbolische wijze zijn psychische problemen sublimeert. Het verschil is dat mensen die in

creatieve therapie gaan vaak het zelfstandig vermogen missen om hun psychische problemen door het scheppen van kunst te sublimeren, wat hen onderscheidt van een kunstenaar ofwel van de reguliere academiestudent.

Om kunst op zelfstandige wijze te kunnen scheppen dient men te beschikken over een zekere ik-sterkte, ook wel de psychische reserves genoemd, indien men hierover niet beschikt zal het artistieke scheppingsproces worden belemmert. Deze belemmering kan optreden door allerlei redenen: onbewuste drijfveren, een zwak zelfgevoel, angst, schuld, obsessief en compulsief gedrag, een irreëel normenpatroon, enz... die zich veruiterlijken zich in allerlei ziektebeelden (depressie, autisme, ADHD...). Daarnaast is er ook een artistieke bekwaamheid nodig om problemen te kunnen sublimeren met kunst, waarover ze vaak niet beschikken en een platform als een kunstacademie voor dit aspect optimaal hulp kan verlenen, zelfs met de reguliere atelierwerking.

Terugkomend op een eigen casus met de autistische jongen. Voor hem was er dus wel een platform aanwezig binnen de academie om hem te begeleiden in zijn artistieke bekwaamheid, maar dit was niet voldoende omdat de jongen niet beschikte over voldoende psychische reserve ofwel ik-sterkte, waar de reguliere atelierwerking geen ruimte en tijd voor had.

De doelstelling voor beeldend werken met kinderen of volwassenen met een psychische problematiek houdt in dat die niet het actualiseren van artistiek talent behelst, maar veeleer tracht de psychische problemen te verminderen door de psyche in het medium te beïnvloeden. Het is dan ook vanzelfsprekend dat deze processen en het beïnvloeden enkel kan worden begeleid door mensen die beschikken over de nodige kennis.